

แนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา :
การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา
Policy Guidelines of The State Patronage and Protection of Buddhism
: Constructions Development of Public Facilities Master of in Nakhon
Ratchasima Province

พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ¹
Phrakhru Sripariyatwisut

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาแนวนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา 3) นำเสนอแนวนโยบายแห่งรัฐในการบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 326 รูป โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 13 รูปหรือคน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบายและพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา การสร้างอาคารภายในวัดส่วนมากมีการพัฒนาต่อเนื่อง แต่ละวัดมีรูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกัน มีการพัฒนาจุดเด่นทั้งวัดสวยงาม เน้นสวนป่าปฏิบัติธรรม แต่บางวัดขาดการจัดการแบบแผนอาคารต่าง ๆ ไม่มีแบบแปลนไว้ก่อนการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนาวัดมีการเปลี่ยนเจ้าอาวาสบ่อยครั้ง 2. การพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา การพัฒนางานสาธารณูปการโดยทั่วไปกำหนดขอบเขตไว้ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด ด้านกิจการของวัดอื่น ๆ ด้านการ ศาสนสมบัติของวัด ผลงานเด่นการพัฒนางานสาธารณูปการและปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ การดำเนินงานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา จำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย และบางกิจกรรมจะมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภายนอกวัด 3. การบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของ

Received: 2022-03-18 Revised: 2022-04-26 Accepted: 2022-05-09

¹ สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาเขตนครราชสีมา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Political Science Nakhon Ratchasima Campus, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

พระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา อาศัยวิธีหรือแนวทางการจะแก้ปัญหาวัดที่มีสภาพไม่เหมาะสมหรือวัดที่ถูกทิ้งร้าง เพื่อให้มีพระภิกษุเข้ามาจำพรรษาประจำ ให้มาอบรมศีลธรรมแก่สาธุชนและพัฒนาให้เจริญรุ่งเรือง จะต้องดำเนินการด้านการพัฒนาของพระสงฆ์นั้นเป็นไปในแนวทางที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมร่วมกับประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน ร่วมกันแสวงหาทรัพยากรการจัดการ ร่วมดำเนินการหรือบริหารจัดการโครงการให้เกิดประโยชน์ในเชิงการพัฒนา ตลอดจนร่วมกันติดตามผลงาน การดำเนินกิจกรรมของวัดบูรณาการกิจกรรมที่พระสงฆ์กระทำเป็นประจำ แสดงถึงการพัฒนาวัดที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ : แผนนโยบาย, รัฐอุปถัมภ์, การพัฒนา, งานสาธารณูปการ

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the government policy guidelines for the development of model public utility works of bishops in Nakhon Ratchasima Province. 2) To study the state policy guidelines for the development of model temples for public utility work of monks in Nakhon Ratchasima Province. 3) To present state policy guidelines for integrating model temples for public utility development of monks in Nakhon Ratchasima Province. Research is an integrated method consisting of quantitative research. The sample group consisted of 326 people using the questionnaire. The data were analyzed using number percentage mean and standard deviation and qualitative research the key informants were 25 persons and a specific group discussion of 13 persons by in-depth interview method. Explanatory and descriptive data analysis. The results showed that 1. The condition of development of public utility model of monks in Nakhon Ratchasima Province 2. Developing a model temple for public utility work of monks in Nakhon Ratchasima Province. The development of public utilities is generally defined in areas such as construction and restoration of religious objects and places business related to the temple other temple affairs regarding the religious treasures of the temple outstanding results of the development of public utilities and problems obstacles recommendations and the implementation of prototype public utilities of the Patriarch in Nakhon Ratchasima Province. A variety of methods are required. and some activities will involve agencies outside the temple. 3. Integration of model temples for public utility development of monks in Nakhon Ratchasima Province. Rely on methods or approaches to solve the problems of temples that are not suitable or temples that have been abandoned in order to have monks come to remember the Buddhist Lent regularly to teach morality to the people and develop

them to prosper. The development of the monks must be carried out in a way that the monks are involved with people in community development activities. Jointly seek management resources participate in the implementation or management of the project for the benefit of development as well as jointly follow up on the results. The activities of the temple integrate the activities that the monks do regularly. Represents the development of temples that affect community development.

Keywords: Policy Guidelines, State Patronage Development, Constructions of Public

1. ความนำ

วัดในประเทศไทยจำนวนมากมีการพัฒนาวัดรองรับการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ฝ่ายสาธารณูปการ ด้วยการสร้างสัปปายะให้เกิดขึ้นภายในวัด โดยความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน มุ่งส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาสุขภาวะด้วยแนวทาง 5ส นำสู่วิถีวัดมั่นคงชุมชนเข้มแข็งกระจายทั่วประเทศ บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข (สร้างสัปปายะด้วยวิถี 5ส) โดยพัฒนาพื้นที่วัดให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม, การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ, การพัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้, การพัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาเชิงพุทธ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้วัดมีความมั่นคง ชุมชนมีความเข้มแข็งยิ่งๆ ขึ้นไป

คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาจัดโครงการสัมมนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุขจังหวัดนครราชสีมา พุทธศาสน์มั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนและโครงการสัมมนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุข มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบและนำแนวคิดของ 5 ส. ซึ่งประกอบไปด้วย สะสาง สะดวก สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัยลงสู่บริบทของวัด เพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นพื้นที่ต้นแบบของการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ การเรียนรู้ และจิตใจ เพื่อการขยายผลแนวคิดของหลักสัปปายะและหลักความรับผิดชอบต่อสังคม สู่ประชาชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง และเพื่อส่งเสริมให้เกิดสังคมสุขภาวะ และความยั่งยืนด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากทุกภาคส่วน (คมชัดลึกทั่วไทย, 2563) และการดูแลวัดเปรียบเสมือนดูแลร่างกายให้สะอาดน่ามอง แต่งกายให้เหมาะสมตามโอกาสจึงได้คำชื่นชมจากคนรอบข้าง สนใจเข้าร่วมงาน วัดก็เช่นกันเจ้าอาวาส พระสังฆาธิการต้องจัดการดูแลและพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการสังคม

การพัฒนาวัดตามแนวทางการด้านสาธารณูปการ วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติทำให้วัดเป็นแหล่งศึกษาสถานที่ที่ร่มรื่น ลานวัดสะอาด ปราศจากขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะมีถนนทางเดินเท้าภายในวัดวัดควรมีประตูเปิดปิดตามวันเวลา เพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินของวัดมีป้ายแสดงสิ่งสำคัญๆ เพื่อดึงดูดความศรัทธาของประชาชนตามสมควร การทาสีเสนาสนะก็ดี แผ่นป้ายก็ดี ให้ใช้สีเรียบ ๆ ไม่ฉูดฉาด การปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัด ให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทย มีการ

จัดระบบน้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้าที่อยู่อาศัย มีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูล ห้องน้ำ ห้องส้วม จัดสวัสดิการ ให้ภิกษุสามเณรได้รับความผาสุกในการบำเพ็ญสมณธรรม (กรมการศาสนา, 2543)

สภาพปัญหาการพัฒนาวัดในจังหวัดนครราชสีมา ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งรูปแบบการพัฒนาขาดข้อมูลวัดต้นแบบด้านสาธารณูปการที่เหมาะสมต่อการปรับปรุงยุคกับวัดที่ต้องการพัฒนา หากมีการรวบรวมข้อมูลวัดต้นแบบด้านสาธารณูปการ แผนนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ด้าน กิจการอันเกี่ยวกับวัด ด้านกิจการของวัดอื่น ๆ ด้านการศาสนสมบัติของวัด และตัวอย่างผลงานเด่นพัฒนางานสาธารณูปการจังหวัดนครราชสีมาจะช่วยให้วัดในจังหวัดนครราชสีมามีแนวทางต้นแบบพัฒนาวัด และพัฒนางานพระสังฆาธิการด้านสาธารณูปการ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัดพัฒนาชุมชนสังคม

ด้วยปัญหาและความสำคัญเบื้องต้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา แผนนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา และนำผลการวิจัยไปการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา และองค์ความรู้ใหม่ใช้พัฒนาวัดที่สนองตอบความต้องการคณะสงฆ์และชุมชน การพัฒนาวัดบนพื้นฐานการวิจัยอย่างเป็นระบบต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแผนนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

2.2 เพื่อศึกษาแผนนโยบายแห่งรัฐวิธีการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

2.3 เพื่อนำเสนอแผนนโยบายแห่งรัฐการบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และสถานที่

วัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาทั้ง 32 อำเภอ มีจำนวน 1,767 วัด

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาแผนนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1) แผนนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา โดยวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค

2) แผนนโยบายแห่งรัฐวิธีการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด ด้านกิจการของวัดอื่น ๆ ด้านการศาสนสมบัติของวัดและตัวอย่างผลงานเด่นพัฒนางานสาธารณูปการจังหวัดนครราชสีมา

3) แผนนโยบายแห่งรัฐการบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ พระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,767 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, 2563)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 326 รูปคำนวณจากสูตรของยามานะ (Yamane, T., 1973)

3.3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 รูป หรือคน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงซึ่งใช้เกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 5 รูป

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนหน่วยงานเครือข่าย จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชน จำนวน 11 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 5 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน

4. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐนิยามความหมายของแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐนั้น (สุรพล ศรีวิทยา, 2560) ยังไม่มีกฎหมายใด ๆ ที่ได้ให้คำจำกัดความของแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไว้ ดังนั้น การค้นหาความหมายที่ชัดเจนและแน่นอนของแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐจึงเป็นไปได้ยากมาก อีกทั้งนักวิชาการก็ได้ให้นิยามความหมายของแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่แตกต่างกัน ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากคำนิยามที่นักวิชาการได้ให้ไว้ จึงพอประมวลนิยามความหมายที่นักวิชาการบางท่านได้ให้ไว้ ดังนี้

แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หมายถึง หลักการสำคัญนโยบายแห่งรัฐ กล่าวคือ เป็นหลักการใหญ่ๆ แห่งนโยบายของรัฐ เช่น ในเรื่องการศึกษา รัฐมีหลักการแห่งนโยบายอย่างไรบ้าง ส่วน "นโยบาย" เป็นวิถีทางที่จะบรรจุหลักการที่ได้วางไว้ โดยนัยนี้ พรรคการเมืองต่าง ๆ อาจมีหลักการแห่งนโยบายหรือแผนนโยบายอย่างเดียวกัน แต่พรรคการเมืองอาจมีนโยบายคือวิถีทางที่จะให้เป็นไปตามหลักการหรือตามแผนนั้น ๆ แตกต่างกัน เช่น พรรคการเมืองชาตินิยมอาจมีนโยบายที่จะ

ทำให้ชาติเข้มแข็งด้วยการมีทหารหรือศาสตราวุธมากมาย แต่พรรคการเมืองสังคมนิยมอาจะมีนโยบายเพื่อชักชวนให้ประเทศต่าง ๆ ลดกำลังทหารและทำสัญญาไม่รุกรานกัน เป็นต้น (หยุด แสงอุทัย, 2554)

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัด

ความหมาย “วัด” ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ได้กำหนดลักษณะของวัดว่า “วัดที่มีสถานะเป็นวัดอยู่ก่อนกฎหมายนี้ใช้บังคับก็ถือว่าเป็นวัดที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่วัดที่สร้างขึ้นภายหลังจากกฎหมายนี้ใช้บังคับต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สร้างวัด จึงจะมีฐานะเป็นวัดที่ชอบด้วยกฎหมาย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

ความหมาย “วัด” ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติฉบับนี้ตราออกใช้เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2484 กฎหมายฉบับนี้ก็ได้ให้คำนิยามของ “วัด” ไว้เช่นกัน เพียงแต่บัญญัติไว้ในมาตรา 38 “วัดมีสองอย่าง (1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว (2) สำนักสงฆ์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

สรุปได้ว่าวัดเป็นศาสนสถานที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธเป็นที่อยู่ของบรรพชิต พระสงฆ์และสามเณร และฆราวาสที่เกี่ยวข้อง เป็นที่ศึกษาและปฏิบัติธรรมตลอดจนการเผยแผ่ศาสนาธรรมของชาวพุทธ วัดจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามที่จะก่อให้เกิดความสะอาด ความสว่าง ความสงบ จำเป็นต้องพัฒนาวัดรองรับการจัดกิจกรรม แสดงการดำเนินงานตามนโยบายคณะสงฆ์และแนวนโยบายแห่งรัฐ

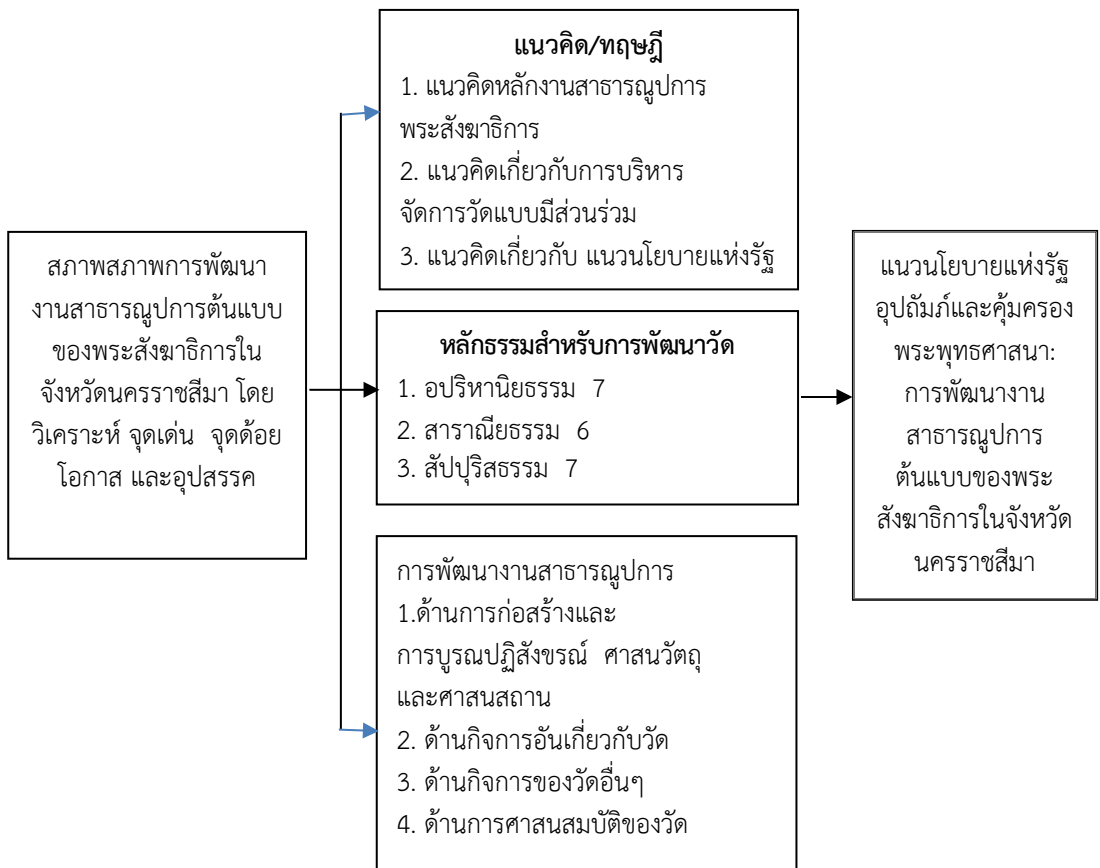
4.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสาธารณูปการ

การจัดการสาธารณูปการ หมายถึง การลงมือปฏิบัติงานสาธารณูปการ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะของงาน การก่อสร้างและ การบูรณปฏิสังขรณ์ ได้แก่ การก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นใหม่ การซ่อมแซมของเก่า และการปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มียุคเดิมหรือที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติสอดคล้อง ดูแล ชี้แจง แนะนำให้การสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังนี้ (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540)

สาธารณูปการไว้ว่า “การสาธารณูปการ” เป็นคำนามหมายถึง “การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์” สำหรับสาธารณูปการที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางเรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

4.4 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

5.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยด้วยวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสานวิธีดังนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับแผนนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
แนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบ
ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

2.2) ดำเนินการวิเคราะห์ผลการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆา
ธิการในจังหวัดนครราชสีมา

2.3) สรุปและนำผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดย
นำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ มุ่งเน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ในพื้นที่ที่ไม่ใช่
กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

2.4) สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ พระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน
1,767 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, 2563)

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา
จำนวน 326 รูปคำนวณจากสูตรของยามานะ (Yamane, T., 1973)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้
การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 2 รูป 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็น
ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองท้องถิ่น จำนวน 9 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์
จำนวน 4 คน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 22 รูปหรือคน

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล
ด้าน เอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data)

1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี
หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัยให้
ครอบคลุม วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร
งานวิจัย เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาจะได้มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยจัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดย
ให้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม แจก
แบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยตนเอง และ ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของ
แบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (1) ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนาม เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่าง ๆ ถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่ พร้อมทั้งผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ (2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสังเกตความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) สรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และยืนยันความน่าเชื่อถือข้อมูลการวิจัย ข้อค้นพบด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังการวิจัยได้ศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลพร้อมแปลผลข้อมูล และคำอธิบายผลการดำเนินกิจกรรมต่างที่ปรากฏในกระบวนการวิจัย

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 แนวนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งวัดในฐานะเป็นตัวแทนรัฐทำหน้าที่คุ้มครองพระพุทธศาสนาและได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามนโยบายรัฐ ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน สภาพการดำเนินงานตามแนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 4.58$) รองลงมาคือ ด้านกิจการของวัดอื่นๆ ($\bar{X} = 4.36$) และต่ำที่สุดคือ ด้านการศาสนสมบัติของวัด ($\bar{X} = 3.58$) ทั้งนี้การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการ

ในจังหวัดนครราชสีมาด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด เพราะวัดเป็นมีรูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกัน วัดมีการพัฒนามีจุดเด่นทั้งวัดสวยงาม วัดเน้นสวนป่าปฏิบัติธรรม แต่บางวัดขาดการจัดการแบบแผนอาคารต่างๆ ไม่มีแบบแปลนไว้ก่อนการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนาวัดถูกส่งต่อหลายเจ้าอาวาส สภาพภายในวัดจึงดูรก ระเบียบไม่เรียบร้อย การใช้สอยอาคารสถานที่ได้ไม่คุ้มค่า พื้นที่ใช้สอยไม่สอดคล้องกับการใช้งานตามความต้องการคณะสงฆ์และชุมชน ขาดการดูแลรักษาความสะอาด และบูรณปฏิสังขรณ์จึงดูทรุดโทรมไป อีกทั้งพระสงฆ์มีแนวโน้มลดลง บุคลากรไม่เพียงพอต่อการดูแลรักษา ในอดีตวัดสัปปายะสวยงาม แต่ปัจจุบันวัดบางส่วนไม่เป็นสัปปายะไม่สวยงาม

วัดที่พัฒนามีสภาพสวยงามและกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมบำเพ็ญบุญตามหลักพระพุทธศาสนา กิจกรรมคณะสงฆ์ รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ เป็นต้น ภายในวัดเดินชมสถาปัตยกรรมอันสวยงาม ผลการพัฒนาวัดประชาชนจะส่งต่อเชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปเข้าไปเที่ยวชมวัด ผ่านสื่อออนไลน์

สภาพโดยรวมวัดในจังหวัดนครราชสีมายังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อาคารเสนาสนะและบริเวณรอบ ๆ มีความเรียบร้อยดี อาคารสถานที่มั่นคงแข็งแรง สร้างตามมาตรฐานพอสมควรแก่การปฏิบัติงานของสงฆ์ มีอุโบสถสวยงาม แต่บางวัดสร้างใหญ่โตเกินจำนวนพระสงฆ์ที่จะทำสังฆกรรม แต่บริเวณรอบ ๆ ได้รับผลกระทบจากจำนวนพระสงฆ์ลด ไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง บางวัดต้องเร่งปรับปรุงในเรื่องขยะมูลฝอยต่าง ๆ ที่ไม่น่าดูไม่เจริญตา และชาวบ้านส่วนมากยังคงนำ สุนัข แมว มาปล่อยเป็นภาระพระสงฆ์ ทั้งนี้วัดยังคงมีต้นไม้ที่ให้ร่มเงา ร่มรื่น ร่มเย็น น่าอยู่ มีการพัฒนาวัดได้ความเหมาะสม เนื่องด้วยว่าชุมชนโดยรอบบริเวณวัด อยู่ร่วมกับมานาน บางแห่งก่อตั้งวัดพร้อมก่อตั้งหมู่บ้านหรือชุมชน บางครั้งวัดถูกชุมชนรุกรานวัด ยึดครองพื้นที่วัดในรูปแบบต่าง ๆ แต่วัดยังคงเป็นสถานที่สัปปายะ วัดสามารถบริหารจัดการเป็นศูนย์กลางชุมชน วัดจึงมีทั้งจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคของการพัฒนางานสาธารณูปการ ซึ่งพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่ พัฒนาวัดให้สนองตอบงานคณะสงฆ์ พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนยุคใหม่ เนื่องจากกระแสสังคมที่มองพระพุทธศาสนาศรัทธาของคนยุคใหม่ พระสงฆ์เป็นภาระหรือที่พึ่งประชาชน และการพัฒนาวัดที่ผ่านมา ช่วงสถานการณ์การระบาดของโควิด -19 ขณะนี้มีการติดเชื้อเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตรายวันสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้ป่วยเสียชีวิตญาติและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องหาสถานที่เพื่อทำการฅาปนกิจ ภายใน 24 ชั่วโมง ในฅาปนสถานที่เหมาะสมและบริหารจัดการดำเนินพิธีทางศาสนา หลายวัดทยอยร่วมเจตนารมณ์ "เผาศพโควิดฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย"

7.2 แนวนโยบายแห่งรัฐวิธีการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

การดำเนินงานพัฒนาวัดให้มีจุดเด่นด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ผ่านการใช้อำนาจหน้าที่พระสังฆาธิการ ตำแหน่งเจ้าอาวาสและการบริหารจัดการงานสาธารณูปการกับคุณลักษณะเด่นตามสภาพการพัฒนางานสาธารณูปการมาใช้ประกอบการวิเคราะห์จุดเด่นของงานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา สะท้อน

งานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นปัจจัยภายใน โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้

1. ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากพุทธบริษัททั้งในชุมชนและต่างชุมชน ตามรูปแบบการบริจาค บุญกุศล บุญผ้าป่าตามโอกาส ความต้องพัฒนาวัดของชุมชนและความต้องการฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม ยังรวมถึงความต้องการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักพุทธสถาน เพื่อประโยชน์ต่อวิถีชุมชนและสังคมที่อุดมด้วยศีลอันประเพณี วัฒนธรรมที่น่าสนใจ นำไปสู่การจัดหาอุปกรณ์การก่อสร้างสถานที่ เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร อยู่สบายมีกุฏิที่ พักอาศัยพอเพียงแก่ จำนวนพระภิกษุสามเณรที่ อยู่อาศัย ภายในวัด เป็นไปตามเหตุปัจจัย

2. รูปแบบระดมทุนเพื่อพัฒนาวัดประจำปี ส่วนมากได้งบประมาณจากงานบุญกุศล มีการแจ้งวัตถุประสงค์ระดมทุนเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาบริจาคงานบุญกุศลประจำปี เพื่อร่วมปรับปรุงพื้นที่ภายในวัดที่ไม่ สบาย ให้ภายในวัดสบาย ปรับพื้นที่วัด อาคารสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ปรับใหม่ให้เหมาะสมต่อการใช้งานของพื้นที่ทางศาสนา สภาพชุมชนและวัดที่เปลี่ยนแปลงไป วัดบางแห่งไม่มีมุงสร้างสิ่งปลูกสร้างจำนวนมาก ความสงบร่มเย็นหายไป ไม่มีความเหมาะสมสำหรับการศึกษาและปฏิบัติธรรม ส่งผลต่อพระสงฆ์ในฐานะต้นแบบผู้แสวงธรรม ไม่สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม และประชาชนจำนวนมากระดับศรัทธาลดลงก็ไม่อยากเข้าวัด ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และประชาชนไม่มีความผูกพันกันดังเช่นในอดีต เจ้าอาวาสเน้นการพัฒนาวัดสบาย มีกิจกรรมปฏิบัติประจำปี มีอาคารที่เหมาะสมใช้เป็นสถานที่ดึงดูดศรัทธาประชาชนงานบุญกุศลสามารถระดมทุนสนับสนุนการพัฒนาวัดได้เป็นจำนวนมาก มีการชี้แจงนโยบายนำเงินผ้าป่าบุญกุศลไปปรับพื้นที่วัดให้เหมาะกับหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยแบ่งบริเวณภายในวัดออกเป็น 2 เขตใหญ่ๆ คือ เขตพุทธาวาส เป็นพื้นที่ เป็นที่ตั้งของเจดีย์ ปรางค์ โบสถ์ วิหาร และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ซึ่งใช้เป็นทีปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันของสงฆ์และฆราวาส กับเขตสังฆาวาส เป็นพื้นที่ซึ่งเป็นที่พำนักของภิกษุ และสามเณร

การดำเนินงานกำจัดจุดด้อยด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ของแนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ผ่านการใช้อำนาจหน้าที่พระสังฆาธิการ ตำแหน่งเจ้าอาวาสและการบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่เป็นคุณลักษณะด้วยการพัฒนางานสาธารณูปการ สะท้อนงานสาธารณูปการต้นแบบเชิงลบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ขาดการวางแผนพัฒนางานสาธารณูปการที่ชัดเจน ขาดการจัดการอย่างเป็นระบบ สิ่งปลูกสร้างภายในวัดที่สร้างขึ้น มีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดไม่อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักพุทธสถาน ทั้งยังไม่ก่อประโยชน์ต่อวิถีชุมชนและสังคม ขาดการจัดหาอุปกรณ์การก่อสร้างสถานที่ เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ เพื่อให้ความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร อยู่สบายมีกุฏิที่ พักอาศัยพอเพียงแก่ จำนวนพระภิกษุสามเณรที่ อยู่อาศัยภายในวัด เป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ควรเป็นตาม

หลักธรรมวินัย เป็นต้น สภาพการพัฒนาไม่คุ้มค่า บางสิ่งขัดแย้งกับหลักการพระพุทธศาสนา สิ่งก่อสร้างใหม่ไม่เหมาะสม

โอกาสการพัฒนางานสาธารณูปการด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน เกิดจากการกำหนดหน้าที่ของรัฐต้อง อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ดังนั้น วัดที่ต้องการพัฒนางานสาธารณูปการด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ต้องอาศัยโอกาสจากข้อกฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดให้ต้องต้องสนับสนุนการพัฒนาวัด แต่วัดต้องมีการพัฒนาจัดการกับตนเอง พัฒนาคณะความรู้ แผนงานพัฒนาวัดในเชิงเอกสารชัดเจน เข้ากิจกรรมกับหน่วยงานเครือข่ายในพื้นที่ และร่วมบรรจุแผนพัฒนาวัดในแผนพัฒนาขององค์การเครือข่าย

7.3 นำเสนอแนวนโยบายแห่งรัฐการบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

การบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา อาศัยวิธีหรือแนวทางการจะแก้ปัญหาวัดที่มีสภาพไม่เหมาะสมหรือวัดที่ถูกทิ้งร้าง เพื่อให้มีพระภิกษุเข้ามาจำพรรษาประจำ ให้มาอบรมศีลธรรมแก่สาธุชนและพัฒนาให้เจริญรุ่งเรือง จะต้องดำเนินการด้านการพัฒนาของพระสงฆ์นั้นเป็นไปในแนวทางที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยเน้นให้วัดเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นแนวทางส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมหรือ กระตุ้นให้พระสงฆ์และประชาชนได้ร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาร่วมกันปรึกษาวางแผนงานเพื่อการแก้ไขปัญหา ร่วมกันแสวงหาทรัพยากรการจัดการ ร่วมดำเนินการหรือบริหารจัดการโครงการให้เกิดประโยชน์ในเชิงการพัฒนา ตลอดจนร่วมกันติดตามผลงาน การดำเนินกิจกรรมของวัดบูรณาการกิจกรรมที่พระสงฆ์ในกระทำให้เป็นประจำ แสดงถึงการพัฒนาวัด ที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน ช่วยเหลือให้ประชาชนร่วมกันพัฒนาชุมชนโดยมุ่งให้เกิดสาธารณประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมถึงการที่วัดและคณะสงฆ์เข้าไปร่วมมีบทบาทหน้าที่สำคัญในลักษณะการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน

การประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ทั้งการพัฒนาทางวัตถุและจิตใจ แต่ในปัจจุบันการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาของพระสงฆ์ส่วนมากเป็นการทำงานเชิงปัจเจกบุคคลอยู่ในระดับพื้นที่ ขาดการจัดตั้งเป็นองค์กรหรือภาคีเครือข่ายเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ศูนย์การเรียนรู้สุขภาวะพระสงฆ์ เป็นต้น

วิธีการบูรณาการการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ จัดกิจกรรมพัฒนาวัดเป็นกิจกรรมหลัก ผสมผสานเชื่อมโยงกับกิจกรรมภาคีเครือข่าย ดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากพระสงฆ์และวัดมีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาวัด ที่สัมพันธ์กับกิจกรรมของหน่วยงานหรือองค์กรจากภาคส่วนต่าง ๆ และสามารถขยายการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมเป็นความร่วมมือทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติ เช่น พัฒนาวัด ปลูกฝังคุณธรรม นโยบายกระทรวงวัฒนธรรม ขับเคลื่อนโครงการชุมชนคุณธรรม

น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนด้วยพลังบวร ตามแผนแม่บทฉบับดังกล่าว สนับสนุนทุก ๆ กิจกรรม ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมปลูกฝังคุณธรรม สร้างคนดี สังคมดี ให้ "คุณธรรมนำการพัฒนา" ที่มีความโดดเด่น 3 ประการ กล่าวคือคนในชุมชนปฏิบัติ ตามหลักธรรมทางศาสนา ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมในการสร้างความเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา ร่วมบูรณาการการทำงานกับทุกพื้นที่ โดยใช้กลไกพลังบวรและกลไก ประชากรส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ขณะนี้เกิดเป็นชุมชนคุณธรรมกว่า 22,000 ชุมชนทั่วประเทศ "ในจำนวนนี้เป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบ ชุมชนที่มีความพอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา 3,000 แห่ง ที่คนในชุมชนเคารพเทิดทูน สถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความ เป็นเครือญาติ เอื้ออาทรแบ่งปัน ไม่มีการทะเลาะวิวาท ไม่มีการลักขโมย ลด ละ เลิกอบายมุข ปลอดภัยปลอดยาเสพติด และอาชญากรรม มีกลุ่มจิตอาสาทำความดี ชีวิตเรียบง่าย รู้จักใช้ รู้จักออม รวมกลุ่มอาชีพสร้างรายได้ เพิ่มให้กับครอบครัว เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และศึกษาดูงานได้ และคนในชุมชนเป็นเจ้าบ้านที่ดี พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวและ ผู้มาเยือน" ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กล่าว ในโอกาสต่อไป กระทรวงวัฒนธรรม จะขอเสนอตัวอย่างชุมชนคุณธรรมฯ ที่มีเสน่ห์แห่งวิถีชีวิต งดงามด้วยวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และอบอุ่นด้วยน้ำใจไมตรีแบบคนไทย ที่เมื่อท่านได้รู้จักแล้ว ต้องอยาก ไปเยี่ยมเยือนชุมชนเหล่านั้นอย่างแน่นอน เป็นต้น

การอภิปรายผล

แนวนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งวัดในฐานะเป็นตัวแทนรัฐทำหน้าที่คุ้มครองพระพุทธศาสนาและได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามนโยบายรัฐ ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน สภาพการดำเนินงานตามแนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด มีระดับความคิดเห็นสูงสุด เนื่องจากว่าประชาชนและรัฐบาลจะคุ้นเคยกับกิจกรรมที่วัดจัดขึ้นเป็นประจำ ช่วยสร้างศรัทธาได้แก่ จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดงานบุญประเพณีตามวิถีชุมชนพุทธ เจ้าอาวาสแต่งตั้งกรรมการจัดงานเพื่อหารายได้บำรุงวัด จัดงานการแสดงชุมชนอันเป็นการลบหลู่ดูหมิ่นพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จัดทำบัญชีแสดงข้อมูลประเภทต่างของวัดเป็นไปตามบทบาทพระสงฆ์ซึ่งพระสังฆาธิการต้องแสดงการพัฒนาวัดพัฒนาสังคม สอดคล้องกับ จุฬารัตน์ บุญที่สด (2556) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม กรณีศึกษา พระเทพรัตนกวี (สุรินทร์ ชุตินธโร) วัดมหาธาตุ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1.พระเทพรัตนกวี (สุรินทร์ ชุตินธโร) มีบทบาทในการพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ นั้นเพราะพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับสังคมโดยใช้หลักศาสนาช่วยวางรากฐานความเจริญแก่สังคมซึ่งท่านได้พัฒนาในด้านการปกครอง การศึกษา การสงเคราะห์ การ

สาธารณูปการ สาธารณะสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระศาสนา เพื่อช่วยส่งเสริมให้สังคมปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา 2) พระเทพรัตนกวี (สุรินทร์ ชูตินธโร) มีการประยุกต์แนวคิดในการพัฒนาสังคมพบว่าท่านได้นำหลักธรรมมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านการปกครองได้อย่างเหมาะสมในการได้ปกครองคณะสงฆ์ตามระเบียบของมหาเถรสมาคม โดยถือพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ด้านการศึกษาได้วางรากฐานโดยส่งเสริมการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม และสอดคล้องกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (2550) ได้วิจัยเรื่อง ความพร้อมของวัดพระบรมธาตุนครชุมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรม ผลการวิจัยพบว่า วัดพระบรมธาตุนครชุมมีลักษณะทางกายภาพเหมาะต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรม กล่าวคือ วัดพระบรมธาตุ เป็นวัดที่สร้างขึ้นมาพร้อมกับเมืองนครชุมเป็นวัดประจำเมืองเหมือนกับวัดพระแก้วประจำเมืองกำแพงเพชร ภายในวัดพระบรมธาตุนครชุมมีศิลปกรรมที่โดดเด่นแตกต่างจากวัดอื่น ๆ ในจังหวัดกำแพงเพชร คือ มิ่งองค์พระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ 9 พระองค์ และต้นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งพระมหาธรรมราชาลิไททรงปลูกไว้ เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเดินทางมากราบไหว้และสักการะ นอกจากนี้ยังมีศิลปกรรมอื่นๆ ที่น่าสนใจ

แนวนโยบายแห่งรัฐวิธีการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา การดำเนินงานพัฒนาวัดให้มีจุดเด่นด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ของแนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ผ่านการใช้อำนาจหน้าที่พระสังฆาธิการ ตำแหน่งเจ้าอาวาสและการบริหารจัดการงานสาธารณูปการกับคุณลักษณะเด่นตามสภาพการพัฒนางานสาธารณูปการ มีจุดเด่นของงานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา สะท้อนงานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมาได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากพุทธบริษัททั้งในชุมชนและต่างชุมชน ตามรูปแบบการบริจาต บุญกุศล บุญผ้าป่าตามโอกาส ความต้องพัฒนาวัดของชุมชนและความต้องการฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม ยังรวมถึงความต้องการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักพุทธสถาน เพื่อประโยชน์ต่อวิถีชุมชนและสังคม สามารถนำผลการพัฒนาวัดมาจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน แม้มีรายได้หรือผลประโยชน์เกิดขึ้น บางครั้งมีความขัดแย้งพระสังฆาธิการได้ใช้วิธีการพูดคุยดีต่อกันตามหลักสาราณียธรรม สอดคล้องกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (2550) ได้วิจัยเรื่อง ความพร้อมของวัดพระบรมธาตุนครชุมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรม ผลการวิจัยพบว่า วัดพระบรมธาตุนครชุมมีลักษณะทางกายภาพเหมาะต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรม กล่าวคือ วัดพระบรมธาตุ เป็นวัดที่สร้างขึ้นมาพร้อมกับเมืองนครชุมเป็นวัดประจำเมืองเหมือนกับวัดพระแก้วประจำเมืองกำแพงเพชร ภายในวัดพระบรมธาตุนครชุมมีศิลปกรรมที่โดดเด่นแตกต่างจากวัดอื่น ๆ ในจังหวัดกำแพงเพชร คือ มิ่งองค์พระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ 9 พระองค์ และต้นพระศรี

มหาโพธิ์ ซึ่งพระมหาธรรมราชาลิไททรงปลูกไว้ เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเดินทางมากราบไหว้และสักการะ นอกจากนี้ยังมีศิลปกรรมอื่นๆ ที่น่าสนใจ เช่น วิหารพระประธานพร วิหารอดีตเจ้าอาวาส ศาลาเรือนไทย เป็นต้น

8. การเสนอแนะ

- 1) ควรมีการกำหนดนโยบายการเสริมสร้างงานสาธารณูปการระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
 - 2) ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนสนับสนุนพัฒนางานสาธารณูปการวัดโดยยึดสร้างการเปลี่ยนแปลงพร้อมพัฒนาท้องถิ่น
 - 3) รัฐบาลควรทบทวนจัดการสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนนโยบายงานสาธารณูปการวัด
- ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
- ควรศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมวิถีพุทธรองรับการพัฒนางานสาธารณูปการวัด
 - ควรศึกษาอิทธิพลแกนนำชุมชนในการพัฒนางานสาธารณูปการวัด
 - ควรศึกษาองค์ประกอบหลักพัฒนางานสาธารณูปการวัด
 - ควรศึกษาวิจัยรากฐานการส่งเสริมวัฒนธรรมพุทธที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณูปการคณะสงฆ์

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2543). **วัดพัฒนา 43**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- แก้ว ชิตตะขบ. (2549). “การส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ของชุมชน”. สารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- คณิน บุญสุวรรณ. (2548). **ปทานุกรมศัพท์รัฐสภาและการเมืองไทยฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ตาตา ปับลิเคชั่น จำกัด.
- คมชัดลึกทั่วไทย, คณะสงฆ์ จ.นครราชสีมา จัดโครงการสัมมนา "วัด ประชา รัฐ สร้างสุข", [ออนไลน์],แหล่งที่มา: <https://www.komkhaotuathai.com/contents/10918> [28 มิ.ย.2563].
- จุไรรัตน์ บุญที่สุด. (2556). “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม กรณีศึกษา พระเทพรัตนกวี (สุรินทร์ ชุตินฺธโร) วัดมหาธาตุ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์”. รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์ และไพโรจน์ กิตติโฆษณ์. (2541). **ระเบียบ คำสั่ง และประกาศเกี่ยวกับการทำนุบำรุงส่งเสริมและอุปถัมภ์การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

- พระครูปลัดศรีวัฒน์ (สง่า สุภโร). (2543). **ประกายแห่งปัญญา เล่ม 3**. ปทุมธานี : ม.ป.ท.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2540). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการ พระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2546). **พระสังฆาธิการที่พึงประสงค์**, เอกสารโครงการอบรมบุคลากรคณะสงฆ์ ภาค 2 รุ่นที่ 2, (อัสสัมชัญ).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี). (2554). **ธรรมปริทัศน์ 46**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล). (2548). “การบริหารวัด”. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.
- พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ). (2538). **การจัดการสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุตติเมธี). (2539). **พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม**, กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- พระอานวย หมอกเมฆ. (2553). “กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตเหนือ ภาค 4”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานิตย์ จุมปา (2564). **หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- รัชนิวรรณ บุญอนันต์. (2550). “ความพร้อมของวัดพระบรมธาตุนครชุมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรม”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.(2560,6 เมษายน) **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน
- สมเกียรติสาลีพันธ์ บรรจบ บรรณรุจิ และขันทอง วัฒนะประดิษฐ์. (2560). “แนวทางการประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่างการทำไร่แห่งประเทศไทยกับพนักงาน”, **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, ปีที่ 5 ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม) : 443-456
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา. (2563). **รายงานทะเบียนวัด จังหวัดนครราชสีมา**. นครราชสีมา : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา.

- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
สำนักงานลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรพล ศรีวิทยา, (2560). การบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ : ศึกษา
เปรียบเทียบกับต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- หยุด แสงอุทัย. (2554). หลักรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป. คำบรรยายชั้นปริญญาโท
คณะรัฐศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- Yamane, T., (1973). **Statistic : An Introductory Analysis**. New York: Harper and Row.